ARTIKKELI

HANNU TANNINEN
Lehtori
ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO
hannu.tanninen@uef.fi

MATTI TUOMALA
Professori
TAMPEREEN YLIOPISTO
matti.tuomala@utu.fi

Talouden Finnkampen*

Nykyisen talouskriisin alkuvaiheessa reaalinen henkeä kohti laskettu bkt kehittyi hyvin samalla tavalla Ruotsissa ja Suomessa. Finanssikriisin puhjettua sekä automaattinen vakautus että finanssipoliittinen elvytys toimivat molemmissa maissa. Kotimainen kysyntä jaksoi ylläpitää kasvua vuoteen 2011 asti, myös Suomessa. Vuodesta 2013 lähtien Ruotsin finanssipolitiikka on ollut selvästi elvyttävää, kun taas Suomessa se on ollut kiristävää. Ruotsinkin toipuminen kriisistä on ollut historiallisen hidasta. Ruotsissa reaalinen henkeä kohti laskettu bkt saavutti kriisiä edeltäneen tason vasta vuonna 2015. Alkuvuosien tasaisen kamppailun jälkeen Ruotsi on kyennyt viime vuosina repimään eroa Suomeen.

Suomi-Ruotsi-maaottelua käydään muillakin elämänalueilla kuin urheilussa. Urheilussa vertailu on helppoa. Näin ei aina ole talouksien vertailussa. Talouksien vertailu on nyt tullut erityisen suosituksi, kun kahden viime vuoden aikana maat ovat alkaneet talouskasvulla mitattuna kulkea eri suuntiin. Mikä selittää aivan viime vuosina tapahtuneen talouskehitysten erkaantumisen Suomen ja Ruotsin välillä? Onko taustalla Ruotsin onnistuneiksi väitetyt reformit, erityisesti työmarkkinoilla? Onko Ruotsin oma valuutta ja sitä kautta itsenäinen rahapolitiikka kaiken takana? Ovatko maat harjoittaneet erilaista finanssipolitiikkaa? Reagoivatko Suomi ja Ruotsi eri tavalla, kun USA:sta alkanut finanssi-/talouskriisi rantautui Eurooppaan? Näitä kysymyksiä yritämme pohtia tässä artikkelissa.

REAALISEN HENKEÄ KOHTI LASKETUN BKT:N KEHITYS FINANSSIKRIISIN AIKANA

Onko Ruotsin talouskehitys kriisin alkuvaiheesta lähtien ollut sittenkään kovin ripeää historiallisesti katsottuna? Kuviosta 1 nähdään, miten kriisin alkuvaiheessa reaalinen henkeä kohti laskettu bkt kehittyi hyvin samalla tavalla Ruotsissa ja Suomessa. Kuvio 1 vahvistaa myös sen, että Ruotsinkin toipuminen kriisistä on ollut historiallisen hidasta. Ruotsissa reaalinen henkeä kohti laskettu bkt saavutti kriisiä edeltäneen tason vasta vuonna 2015.

LAURENCE BALL (2014) on tutkinut nykykriisin vaikutuksia potentiaalisen tuotannon[1] kasvuun. Hän osoittaa, että Sveitsi pois lukien kaikki OECD-maat ovat kärsineet, mutta eniten ovat kärsineet Irlanti ja euroalueen eteläiset maat. Suomikin on kärsijöiden kärkipäässä. Kiinnostavaa on myös, että Ruotsin potentiaalisen talouskasvun menetykset

Kuvio 1. Reaalinen bkt per capita Suomessa ja Ruotsissa.

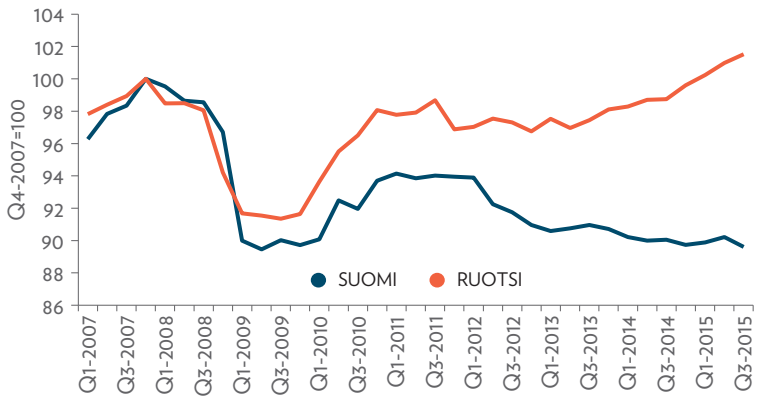

Lähde: OECD, Household Dashboard -tiedosto.

Valokuvat
MAARIT KYTÖHARJU

HANNU TANNINEN ja MATTI TUOMALA toteavat, että vuodesta 2013 lähtien Ruotsin finanssipolitiikka on ollut selvästi elvyttävää, kun taas Suomessa se on ollut kiristävää.

HYSTEREESI-ILMIÖ: TALOUSKRIISI ALENTAA BKT:N TASOA MYÖS PITKÄLLÄ TÄHTÄIMELLÄ.

ovat suuremmat kuin OECD-maissa keskimäärin. Tämä havainto jo itsessään kyseenalaistaa Ruotsin väitettyä menestystä työn tarjonnan rakenteellisten ongelmien ratkaisussa.

Ballin tutkimuksesta ilmenee, että potentiaalisen tuotannon lasku tapahtui kaikissa OECD-maissa finanssikriisin alkuvaiheessa. Tämä taas johti yksityisen kysynnän laskuun ja myös lähes kaikissa maissa, Suomi muttei Ruotsi mukaan lukien, julkisen kysynnän laskuun. Syntyikö siis sama rakenneongelma samanaikaisesti kaikkiin OECD-maihin? Ballin tutkimuksen keskeinen sanoma on myös se, että hoitamatta jäänyt suhdanneongelma muuttuu rakenteelliseksi. Näin on käymässä Euroopassa ja Suomessa.

Kriisistä toipuminen käy entistä vaikeammaksi mitä pitempään sen on annettu jatkua. Tätä on alettu kutsua fysiikasta lainatulla termillä hystereesi-ilmiöksi. Se kuvaa tilannetta, missä systeemi ei palaa ennalleen tietyn muutoksen jälkeen. On myös tutkimustietoa siitä, että erityisesti finanssikriiseistä toipuminen on hidasta ja että niistä syntyviä taloudellisia ja sosiaalisia menetyksiä ei saada koskaan takaisin.

Hystereesi-ilmiön taustalla voidaan nähdä useita syitä. Talouskriisin seurauksena investoinnit vähenevät ja työttömyys kasvaa. Työttömäksi usein pitkäksi ajaksi jääneiden työkyky ja ammattitaito heikkenee. Kaiken kaikkiaan, kuten Ball epäilee, kriisi alentaa tuottavuutta heikentämällä innovaatiotoimintaa. Tästäkin syystä tilannetta pahentaa kiristyspolitiikka, joka supistaa julkista kysyntää ja erityisesti julkisia investointeja.

Kuvio 2. Harmonisoidut työttömyysasteet.

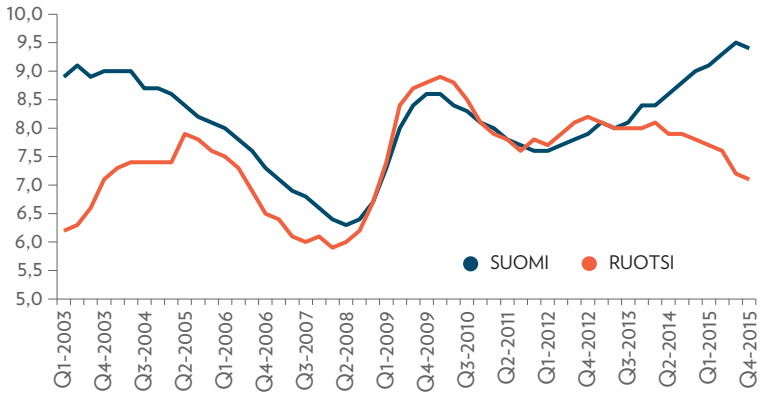

Lähde: OECD, Short-Term Labour Market Statistics.

Kuvio 3. Kilpailukykypainotetut yksikkökustannukset.

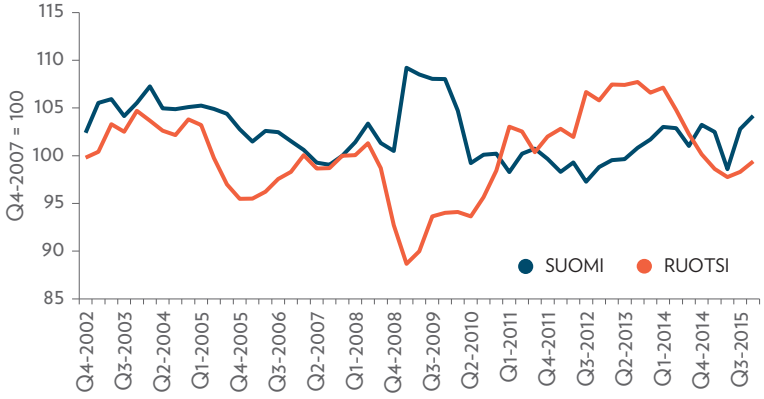

Lähde: OECD, Monthly Monetary and Financial Statistics (MEI).

Huomautus: Indeksi laskettu 49 maan dollarihintaisesta aineistosta hyödykemarkkinoiden viennin ja tuonnin kilpailutilanteen perustella.

TYÖTTÖMYYS

Näkyvätkö Ruotsin työmarkkinareformit työttömyyden kehityksessä? Kuviosta 2 huomataan, miten Suomen ja Ruotsin työttömyysasteita kuvaavat käyrät ovat kulkeneet lähes päällekkäin vuoden 2013 loppupuolelle asti. Sen jälkeen käyrät ovat lähteneet aivan eri suuntiin. Sen sijaan eri ikäryhmien työttömyysasteet ovat hyvin erilaiset nuorille ja ikääntyneille. Nuorisotyöttömyys on ollut Suomessa ajanjaksolla vuodesta 2005 eteenpäin selvästi matalampaa kuin Ruotsissa aina vuoden 2014 loppuun asti. Ikääntyneiden työntekijöiden työttömyys taas on ollut Ruotsissa Suomen vastaavaa selvästi pienempää.

Työmarkkinoiden sopimusjärjestelmä on pidetty Ruotsin menestyksen takana. Erityisesti on korostettu Ruotsissa sovittavan enemmän paikallisesti. Tosin Suomessa annettu kuva Ruotsin sopimusjärjestelmästä ei kaikin osin pidä paikkaansa, kuten KAUHANEN (2015) osoit-

taa. Kuvioista 2 on myös vaikea löytää tukea sille, että Suomessakin myönteistä huomiota saanut Ruotsin työttömyysturvareformi olisi suuresti vaikuttanut työttömyysasteisiin. Sen sijaan tuoreen **KOLSRUDIN YM.** (2015)[2] tutkimuksen keskeinen johtopäätös oli, että Ruotsissa vuosina 2001 ja 2002 tehty reformi, jossa työttömyyskorvauksen tasoa alennettiin 20 viikon jälkeen, johti hyvinvoinnin laskuun.

Ruotsin työttömyysturvareformit eivät ole juurikaan alentaneet työttömyyttä.

Työllisyysaste on Suomessa selvästi Ruotsia ja muita Pohjoismaita alempi. Ero työllisyysasteissa Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä on pysynyt lähes samana viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana. Koulutuksen, terveydenhoidon ja hoivapalvelujen laaja julkinen tuotanto muissa Pohjoismaissa on keskeisin selitys sille, että julkisen sektorin työllisyysosuus näissä maissa on selvästi korkeampi kuin Suomessa ja muissa kehittyneissä maissa.

VIENTIMENESTYS JA KILPAILUKYKY

Selittääkö maiden eroja erilainen vientimenestys? OECD:n Economic Outlookin mukaan viennin volyymin kehitys oli hyvin samanlaista aina viime vuosiin asti. Viime vuosien muutosta selittää osaltaan Suomen Venäjän kaupan romahtaminen. Vaihtosuhteella (vientihintojen suhteella tuontihintoihin) mitataan viennin kykyä lisätä kansantalouden tuloa. OECD:n International Trade Statisticsin mukaan Suomen ja Ruotsin vaihtosuhteet ovat finanssikriisin puhkeamisen jälkeen olleet lähes identtiset.

Suomessahan korostetaan sitä, miten sekä metsäteollisuuden alamäki ja Nokian romahdus ajoittuivat kriisin pahimpaan aikaan. Ruotsissa taas Ericssonin ja autoteollisuuden vaikeudet eivät olleet samaa luokkaa. Suomen tilanteessa unohtuu, että metsäteollisuuden alamäki alkoi jo kauan ennen kriisiä eikä Nokian romahdus pysty selittämään vuoden 2012 jälkeistä bkt:n alamäkeä.

Venäjän kaupan romahtaminen selittää viime aikojen eroja Suomen ja Ruotsin vientimenestyksessä.

Maiden yksikkötyökustannuskäyrissä (kuvio 3) tapahtui selvä eriytyminen vuoden 2008 jälkeen. Vuonna 2009 Ruotsin yksikkötyökustannukset laskivat jyrkästi. Tämä johtui kruunun devalvoitumisesta. Vuosina 2010–2013 taas kruunu vahvistui ja sen myötä yksikkötyökustannukset kasvoivat. Suomen käyrässä vaihtelut ovat olleet pienemmät tuolla jaksolla.

KOTIMAINEN KYSYNTÄ

Suomalaisessa keskustelussa korostuu viennin osuus kokonaiskysynnästä. Tällöin unohtuu, että suurin osa taloudellisesta toiminnasta on kuitenkin kotimaista. Esimerkiksi rakentaminen ja palvelut ovat juuri tällaista toimintaa. Kotimainen kysyntä, yksityisen ja julkisen kulutuksen ja investointien summa, on viime vuosina ollut Suomessa hieman yli 70 prosenttia kokonaiskysynnästä. Ruotsissa vastaava luku on jonkin verran alle 70 prosenttia. Kotimaisen sektorin työllisyysosuus on vielä suurempi, molemmissa maissa yli 80 prosenttia koko työllisyydestä. Kuvio 4 osoittaa, miten viime vuosina kotimainen kysyntä on Suomessa ollut kituliasta ja pikemminkin laskevalla trendillä.

Kuvio 4. Reaalinen kotimainen kysyntä.

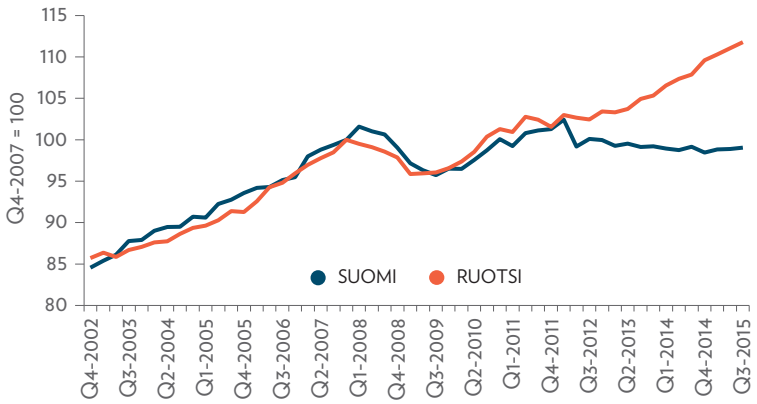

Lähde: OECD Quarterly National Accounts.

Kuvio 5. Reaaliset investoinnit.

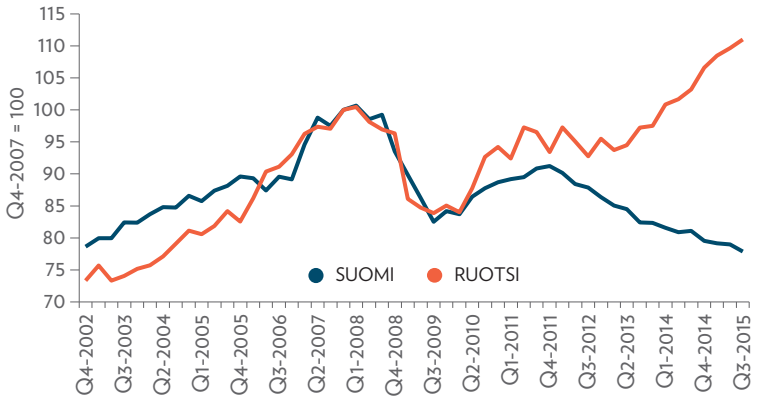

Lähde: OECD Quarterly National Accounts.

SUOMESSA PÄÄOMATULOJEN VEROTUS KANNUSTAA SIJOITUKSIA POIS VARSINAISISTA TUOTANNOLLISISTA INVESTOINNEISTA.

Ruotsissa kotimainen kysyntä on ollut voimakkaassa kasvussa.

Ruotsissa kotimainen kysyntä on ollut voimakkaassa kasvussa, Suomessa taas kituliasta.

Investointien osalta kuvio 5 paljastaa merkittävän eron maiden välillä. Jo usean vuoden ajan reaaliset investoinnit ovat olleet Suomessa alamäessä. Lähes samanaikaisesti, kun investoinnit alkoivat hiipua Suomessa, Ruotsissa ne lähtivät nousuun vuodesta 2013 alkaen.

Talouden näkymien ollessa heikot (ks. EK:n suhdannebarometri[3]) on aihetta kysyä, mikä rooli Suomen pääomatuloverotuksella on ollut tuotannollisten investointien alamäessä. Suomen listaamattomien yhtiöiden osinkoverotus ohjaa resursseja pois yrityksen varsinaisen tuotantotoiminnan kannalta tärkeistä investoinneista kohti arvopapereita ja kiinteistösijoituksia. Erityisen tuottoisia kohteita arvonnousujen ansiosta ovat olleet kiinteistösijoitukset. Tällä tavalla on saatu kasvatettua (tai ainakin ylläpidettyä) nettovarallisuutta, mihin pääomatulon verotus perustuu.[4]

Asuntorakentamisen voimakkaalla kasvulla selitetään Ruotsin viime vuosien voimistunutta talouskasvua. Suomessa taas asuntorakentaminen kääntyi laskuun vuonna 2012 lähtien. Ruotsin asuntobuumi on synnyttänyt vilkasta keskustelua siitä, miten kestävällä pohjalla tämä kasvu on. On epäilty, että samanaikainen asuntotuotannon voimakas kasvu ja hintojen nousu ennustavat hintakuplaa Ruotsin asuntomarkkinoille. Samoin yksityisen sektorin velkaantuminen on voimistunut juuri asuntomarkkinabuumin aikana. Suomen ja Ruotsin kotitalouksien velkaantumisasteiden välillä on huomattava ero. Ruotsissa kotitalouksien velkaantumisaste (velka suhteessa käytettävissä olevaan tuloon) oli 2015 170 prosenttia ja Suomen vastaava luku 120 prosenttia. Suomen julkisen velan taso on taas selvästi Ruotsin vastaavaa korkeampi.

FINANSSIPOLITIIKAN ROOLI SUOMI-RUOTSI MAAOTTELUSSA: KOTITALOUKSIEN KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAN TULON KEHITYS KRIISIN AIKANA

1990-luvun lama ja vuonna 2008 puhjennut talouskriisi opettivat jälleen, ettei kehittyneissä talouksissa jo voitetuksi luultu talouden epävakaus ole poistunut keskeisten huolenaiheiden joukosta. Suurtyöttömyys ja tuotantokoneiston vajaakäyttö ovat edelleen vitsauksia. Tosin sosiaaliturvajärjestelmien ansiosta seuraukset eivät nykyisin ole yhtä katastrofaalisia kuin 1930-luvun laman aikana.

Nykykriisi on uudelleen vahvistanut näkemystä siitä, että suuri työttömyys ja talouden epävakaus ovat vakuuttava todistus markkinoiden epäonnistumisesta. Korjatakseen markkinoiden epäonnistumisia julkisen vallan on huolehdittava kokonaistaloudellisesta vakaudesta ja lisäksi tulojen uudelleenjaosta ja resurssien tehokkaasta allokaatiosta. Näitä kolmea asiaa Richard Musgrave piti vuonna 1959 ilmestyneessä teoksessaan ”Theory of Public Finance” julkisen sektorin päätehtävinä. Valitettavasti kolmen viime vuosikymmenen aikana tutkimuksen painopiste on yksipuolisesti keskittynyt kahteen viimeksi mainittuun. Tämä on valitettavaa siksi, että kaikki kolme tehtävää ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa.

Erityisen suuren painon Musgrave asetti automaattisille vakauttajille eli progressiiviselle verotukselle ja tulonsiirroille talouden vakauden takaajina. Vaikka automaattisten vakauttajien teho (verotus on muuttunut vähemmän progressiiviseksi sekä Suomessa että Ruotsissa) on heikentynyt, ovat ne edelleen pystyneet vakauttamaan taloutta kummassakin maassa.

Nähdäksemme automaattisten vakauttajien roolin paremmin on syytä kiinnittää huomiota, ei niinkään bruttokansantuotteeseen, vaan kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin (KKT)[5]. Mitä itse asiassa bkt merkitsee tavalliselle kansalaiselle? Se toki heijastaa talouden toimeliaisuutta, mutta toisin kuin käyttävissä oleva tulo se ei suoraan liity kotitalouden elintasoon. Onkin hiukan outoa, miten talousennustaminen ja siitä tiedottaminen kovin yksipuolisesti keskittyy bkt:n kehitykseen (ks. ATKINSON 2012).

Jos seuraamme bkt:n ja KKT:n kehitystä kriisin aikana, näemme niiden kertovan varsin erilaisen tarinan. Reaalinen bkt kasvoi selvästi voimakkaammin ennen kriisiä kuin KKT. Kun bkt vuosina 2008 ja 2009 putosi reippaasti molemmissa maissa, KKT jatkoi edelleen kasvua (kuvio 6). Tämä johtui erityisesti siitä, että tulonsiirtojen (erityisesti työttömyyskorvausten) ja progressiivisen verotuksen ansiosta käyttävissä oleva tulo pienenee vähemmän kuin kansantalouden kokonaistulo. Vastaavasti talouden noustessa mennään toisinpäin. Juuri tästä syystä mekanismia kutsutaan automaattiseksi vakauttajaksi. Se toimii heti, kun talous lähtee alamäkeen (tai ylämäkeen). Sen käynnistämiseksi ei tarvita mitään erillistä päätöstä.

Finanssikriisin puhjettua sekä automaattinen vakautus että finanssipoliittinen elvytys toimivat molemmissa maissa.

Heikentyneenäkin automaattiset vakauttajat ja enemmän tai vähemmän tietoinen fiskaalinen elvytys sekä Suomessa ja

Kuvio 6. Reaalinen bkt ja kotitalouksien käytettävissä oleva tulo per capita Suomessa ja Ruotsissa.

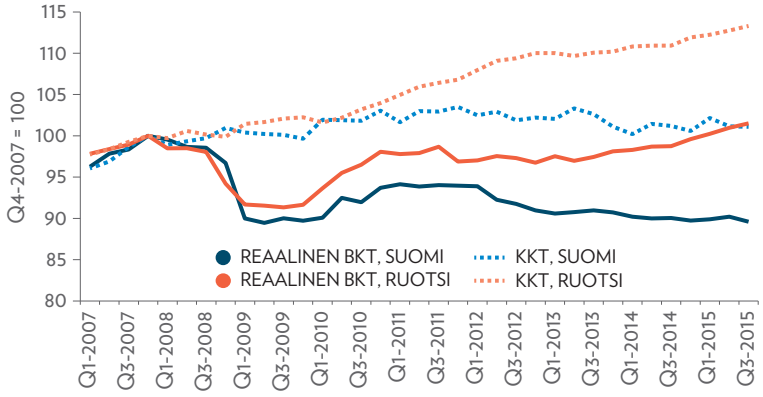

Lähde: OECD, Household Dashboard -tiedosto; http://stats.oecd.org/ .

Kuvio 7. Reaalinen bkt ja kotitalouksien käytettävissä oleva tulo Suomessa ja Ruotsissa.

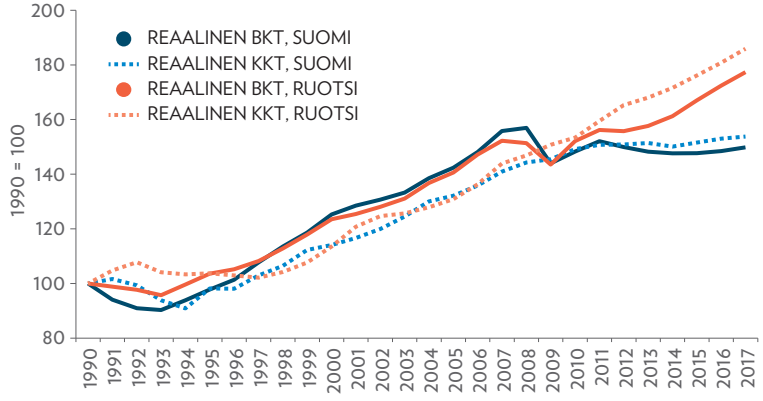

Lähde: EU:n komission AMECO-tietokanta.

Kuvio 8. Julkisen sektorin rakenteellinen tasapaino.

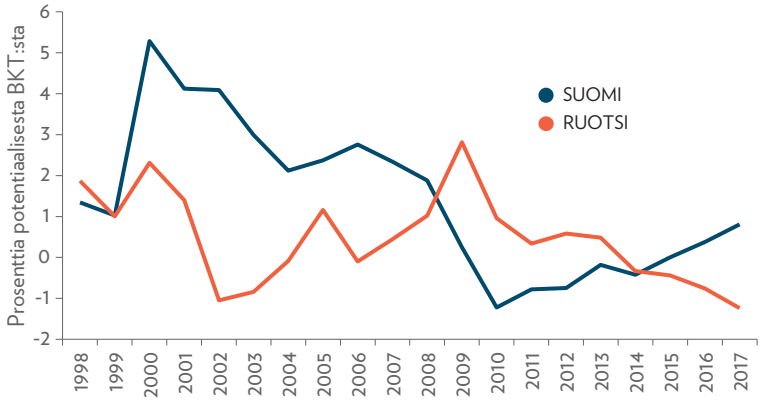

Lähde: OECD Economic Outlook 98 Database; Annex Table 28. General government cyclically adjusted balances.

Ruotsissa näyttivät toimivan. Ruotsissa KKT on jatkanut kasvuaan edelleen, kun taas Suomi on ollut jo pitkään alamäessä myös KKT:n osalta. Molemmissa maissa myös yksityiset kulutusmenot notkahtivat 2008, mutta ne toipuivat melko pian. Suomessa nousua kesti vuoden 2011 loppuun, kun taas Ruotsissa henkeä kohti lasketut kulutusmenot ovat jatkaneet kasvuaan.

Nykyisen kriisin alkuvaiheessa ei tehty samoja virheitä kuin 1990-luvun alun kriisissä.1990-luvun kriisin reagoitiin kiristävällä finanssipolitiikalla. Tosin harjoitetun politiikan toteuttajien ja puolustajien (heitä on edelleen) mukaan tämä politiikka olikin hyvin elvyttävää (ks. **KIANDER JA VARTIA** 1998). Perusteeksi heille riitti, että valtion budjettialijäämät olivat ennätyssuuria 1991–1995. Budjettiali- ja ylijäämät riippuvat talouden tilasta. Näin ollen tuo kriteeri sopii varsin huonosti kuvaamaan finanssipolitiikan luonnetta.

Kuviosta 7 käy hyvin ilmi, miten sekä bkt että KKT sukelsivat vuosina 1991–1994. Vuosien 1992–1995 leikkaukset syvensivät lamaa kasvattamalla työttömyyttä, joka lyhyessä ajassa kipusi ennätyskorkeuksiin. Pahimmillaan työttömyys kasvoi 18 prosenttiin, kun se vuonna 1990 oli ollut 3 prosenttia. Kasvanut työttömyys taas lisäsi budjetin alijäämää ja edelleen julkista velkaa. Työttömyysaste jäi pitkäksi aikaa hyvin korkealle tasolle. Myös työllisyysaste heikkeni laman seurauksena, eikä se ole palannut 1980-luvun tasolle. Ruotsissa toimittiin viisaammin 1990-luvun alun kriisissä. Siellä KKT:n notkahdus oli hyvin pieni Suomeen verrattuna.

PÄÄTÖSPERÄISEN FINANSSIPOLITIIKAN ROOLI SUOMI-RUOTSI-MAAOTTELUSSA

Finanssipolitiikan elvyttävyyttä/kiristävyyttä voidaan arvioida mittareilla, joista on poistettu talouden suhdannevaihtelu (kuvio 8). Näin saadaan esille tietoisesti harjoitetun finanssipolitiikan luonne. Vanhasen hallituksen finanssipolitiikka välillä 2008–2010 oli elvyttävää automaattisten vakauttajien ja valtion ansiotuloverotuksen alentamisen vuoksi. Jälkimmäinen heijastaa päätösperäis-

MOLEMMISSA MAISSA TAPAHTUI ”VAHINKOELVYTYSTÄ” KRIISIN ALKUVAIHEISSA.

tä finanssipolitiikkaa. Tosin se tehtiin, kuten hallitusohjelmassa kerrotaan, rakenteellisista syistä (mitä ne sitten lienevätkään), mutta ne muuttuivat talouden alamäessä ”elvytykseksi”. Nuo veronalennukset tehtiin pysyviksi. Fiskaalinen elvytyshän tarkoittaa julkisten menojen määräaikaista kasvattamista ja/tai verojen tilapäistä alentamista. Lisäksi talouden alamäessä veroelvytys on tehottomampaa kuin menoelvytys. Näin siksi, että julkisten menojen tilapäiset lisäykset, esimerkiksi julkiset investoinnit, menevät suoraan kysyntään. Verojen alennuksista osa menee säästämiseen, ja tunnetustihan säästäminen on sitä suurempaa mitä suuremmat ovat tulot. Lisäksi Kela-maksua alettiin vaiheittain poistaa 2009. Myös ne alennukset tehtiin pysyviksi, ja sitäkin perusteltiin elvytyksenä.

Osin samanlaista vahinkoelvytystä tapahtui myös Ruotsissa. Vuonna 2007 ennen finanssikriisin rantautumista Ruotsiin vaalilupausten mukaisesti porvarihallitus alensi veroja. Vuonna 2009 Ruotsin hallitus toimeenpani merkittävän elvytyspaketin. Veronalennusten ja elvytyspaketin ansiosta finanssipolitiikka oli hyvin elvyttävää vuosina 2009 ja 2010. Veronalennusten seurauksena myös tuloerot kasvoivat merkittävästi Ruotsissa. Ruotsi otti Suomelta kyseenalaisen ykköspaikan voimakkaimmin kasvavien tuloerojen OECD-maana. Huomionarvoista on, että vuosi ennen vaaleja (2010) valtiovarainministeri Anders Borg esitteli elvyttävän budjetin. Samaa politiikkaa (vaalibudjettia!) Borg yritti ennen viime vaaleja. Enää se ei taannut jatkokautta.

2011 Kataisen hallitus aloitti kiristyspolitiikan, kun taas Ruotsissa kiristys oli pientä ja julkisen kulutuksen kasvu jatkui.

Vuonna 2011 aloittanut Kataisen hallitus asetti tavoitteekseen velkasuhteen taittamisen. Sitä varten tarvittiin hallitusohjelmaan julkisen talouden sopeutusohjelma. Finanssipolitiikka muuttui kiristäväksi (kuvio 8). Sopeutukset, verojen korotukset ja menojen leikkaukset tehtiin aikana, jolloin Suomen talous on vuoden 2012 1. neljänneksen jälkeen taantunut (kuvio 1). Ruotsissa porvarihallituksen 1. kauden (2006–2010) loppua kohti voimistuvaa elvyttävää kautta seurasi 2. kauden alussa jonkin verran kiristyneemmän finanssipolitiikan jakso (2011 ja 2012). Samaan aikaan (2010 ja 2011) Ruotsin keskuspankki paljon keskustelua herättäneellä koronnostolla[6] kiristi rahapolitiikkaa. Tuohon aikaan ministeri Borg oli innokas kiristyspolitiikan puolustaja. Hän perusteli sitä sillä, että vain kriisin aikana voidaan tehdä isoja reformeja. “Poliitikot eivät kykene

Kuvio 9. Reaaliset julkiset kulutusmenot.

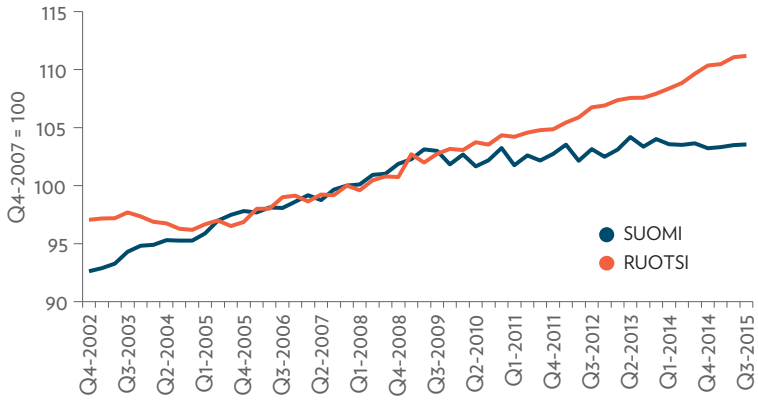

Lähde: OECD Quarterly National Accounts.

Kuvio 10. Julkiset investoinnist suhteessa bkt:hen.

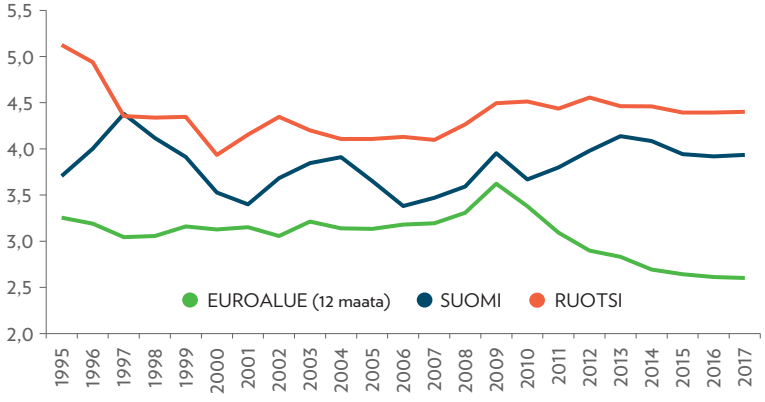

Lähde: AMECO-tietokanta; Gross fixed capital formation: general government.

VIIME VUOSINA RUOTSI ON HARJOITTANUT SELVÄSTI ELVYTTÄVÄÄ FINANSSIPOLITIIKKA, JA NIIN SUOMENKIN PITÄISI NYT TEHDÄ.

tänään sitoutumaan tulevaisuudessa toteutettaviin kiristystoimiin. Täten ainoa keino on tehdä ne heti." (Lainaus: WREN-LEWIS 2013)

Kuvio 9 osoittaa, miten Ruotsissa julkinen kulutus on kriisivuosien aikana koko ajan kasvanut, kun taas Suomessa ollaan oltu lähes nollakasvussa. Julkiset investoinnit osuutena bkt:stä ovat olleet laskevalla trendillä vuoden 1990 puolesta välistä lähtien (kuvio 10). Osuuksia tarkasteltaessa on hyvä muistaa, että toisin kuin Ruotsissa jakaja eli bkt on Suomessa pienentynyt 2012 jälkeen. Vientivetoisina maina Suomi ja Ruotsi ovat kärsineet julkisten investointien melkoisesta pudotuksesta euroalueella. Tässä on yksi esimerkki kiristyspolitiikan seurauksista.

YHTEENVETO

Missä määrin erot finanssipolitiikassa selittävät kotimaisen kysynnän eroja Suomessa ja Ruotsissa? Suomessa finanssipolitiikka alkoi kiristyä vuoden 2010 jälkeen (kuvio 8). Kotimainen kysyntä jaksoi nousta vuoteen 2011 asti. Sen jälkeen trendi on ollut lievästi laskeva. Investointien alamäki käynnistyi jo 2010. Reaalinen julkinen kulutus kasvoi Suomessa ja Ruotsissa samalla tavalla vuoteen 2010 asti. Sen jälkeen käyrät ovat erkaantuneet toisistaan. Ruotsissa taas finanssipolitiikkaa kevennettiin aluksi, mutta vuosina 2011–12 linja muuttui jonkin verran kireämmäksi. Tuohon jaksoon ajoittuu myös Ruotsin keskuspankin koronnosto.

Vuodesta 2013 lähtien Ruotsin finanssipolitiikka on ollut selvästi elvyttävää, kun taas Suomessa se on ollut kiristävää. Alkuvuosien tasaisen kamppailun jälkeen Ruotsi on kyennyt repimään eroa Suomeen ja johtaa lamasta toipumiskilpailua reaalisen henkeä kohti lasketun bkt:n osalta luvuin 102–90 ja reaalisen kotitalouksien käytettävissä oleva tulon osalta luvuin 113–101 (viime vuoden 3. neljänneksen tilanteen mukaan). Pitkässä viestissä meillä ei ole enää käytettävissä Voitto Hellstenin kaltaista ankkuria, joten olisiko vihdoinkin aika antaa Suomelle (myös koko Euroopalle) sen tarvitsema finanssipoliittinen elvytysruiske? ■

Viitteet

* Molemmat kirjoittajat ovat tutkijoina Suomen Akatemian Strategisen Tutkimuksen Neuvoston rahoittamassa projektissa "Work, Inequality and Public Policy" (No. 293120).

1 Potentiaalisella tuotannolla viitataan siihen bkt:n tasoon, joka on mahdollista saavuttaa, kun talouden tuotantoresurssit ovat täyskäytössä.

2 Ks. myös SUONIEMI (2015).

3 EK:n suhdannebarometri paljastaa hyvin, miten juuri vuonna 2012 kysynnän riittämättömyydestä kärsivien yritysten prosenttiosuus hyppäsi reilusta 30 prosentista lähes 50 prosenttiin.

4 Ruotsin verojärjestelmä ei tarjoa näin antoisia mahdollisuuksia, ks. LINDHE ET AL. (2002).

5 Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot saadaan, kun ansio- ja pääomatuloihin lisätään tulonsiirrot ja niistä vähennetään tulo- ja omaisuusverot.

6 EKP taas nosti korkoa vuonna 2011.

Kirjallisuus

ATKINSON, A.B. (2012), Public Economics in the Age of Austerity. 5th Sandmo Lecture, London: Routledge.

BALL, L. (2014), Long-Term Damage from the Great Recession in OECD Countries, NBER Working Paper 20185.

KAUHANEN, M. (2015), Ruotsin palkanmuodostusmalli keskitetty, liittokohtainen vai hajautettu? Talous & Yhteiskunta, 43:4, 2–8.

KIANDER, J. & VARTIA, P. (1998), Suuri lama. Helsinki: ETLA.

KOLSRUD, J. & LANDAIS, C. & NILSSON, P. & SPINNEWIJN, J. (2015), The Optimal Timing of Unemployment Benefits: Theory and Evidence from Sweden, University of Bonn, Institute for the Study of Labor, IZA Discussion Paper 9185.

LINDHE, T. & SÖDERSTEN, J. & ÖBERG, A. (2002), Economic Effects of Taxing Closed Corporations under a Dual Income Tax, Ifo Studien 4/2002.

MUSGRAVE, R.A. (1959), The Theory of Public Finance, New York: McGraw Hill.

SUONIEMI, I. (2015), Kaipaako työttömyysturva uudistamista? Kannustava ja riittävä työttömyysturva, PT-blogin kirjoitus 24.9.2015.

WREN-LEWIS, S. (2013), Why Politicians Ignore Economists on Austerity. "Mainly Macro"-blogin kirjoitus 4.3.2013.